

Autor wart obrony

Monika Władzik

Literaturoznawstwo

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

Toruń, Poland

Zagadnienia związane z ustanawianiem i sankcjonowaniem kategorii cielesności były bliskie Edowi Cohenowi od początku jego kariery akademickiej. Pierwszą książkę napisał o genealogii dyskursów związanych z szeroko pojętą męskością⁹, w której opisywał procesy związane ze zbiorową naturalizacją i asymilacją kategorii płci. Jego zainteresowania badawcze oscylowały wokół kwestii związanych z pytaniami o społeczne i naukowe podstawy ontologicznej wyjątkowości człowieka. W książce *A Body Worth Defending: Immunity, Biopolitics and the Apotheosis of the Modern Body* (Duke University Press, 2009) Cohen wyprowadza genealogię ludzkiej odporności z podwójnego prawno-biologicznego rodowodu pojęcia immunizacji. Immunitet w systemie prawa rzymskiego oznaczał wyjątek od stosowania reguł prawnych obejmujących wszystkich obywateli i do dziś łączy się z przywilejem osobistej nietykalności i zwolnieniem od odpowiedzialności sądowej. Prawo do obrony, do ogłoszenia stanu wyjątkowego i zawieszenia wszystkich dotychczasowych obowiązków zostało przejęte przez dyskurs medyczny około połowy XIX wieku. Stopniowo paradygmat *vis vitalis*, niematerialnej siły życiowej, stracił znaczenie na rzecz potrzeby obrony ciała ludzkiego przed zewnętrznymi intruzami czy przeciwnikami. Sukcesy nowożytnej medycyny potwierdziły model badawczy oparty na przeciwstawieniu jednostki jej otoczeniu. Według Cohena w centrum zainteresowania immunologii leży ochrona monadycznego, jednostkowego podmiotu, a celem jego książki jest wykazanie, że esencjalistyczne założenia immunologii pośrednio lub bezpośrednio dotyczą również innych nauk o życiu, wedle których ludzkie ciało należy stworzyć takim, aby warto było nie tyle je posiadać, co bronić. Poszukując źródeł monadycznej tożsamości, Cohen stara się odtworzyć

⁹ *Talk on the Wilde Side: Towards a Genealogy of a Discourse on Male Sexualities* (Routledge, 1993).

zainspirowaną myślą Michela Foucaulta biopolitykę odporności, poczynawszy od starorzymskiego immunitetu, a skończywszy na militarystycznym postrzeganiu odporności jako obrony.

Z zgodnie z zasadą, że najlepszą obroną jest atak, agresywne wydzielenie „ja” z otaczającego go świata nie-ja należy do jednego z najściślej obwarowanych dogmatów medycznych. Homeostatyczny rozjem człowieka i świata stał się kategorią szczególnie przydatną po drugiej wojnie światowej, kiedy medycyna święciła swoje pierwsze triumfy nad chorobami zakaźnymi, a badania nad działaniem układu odpornościowego nabrały rozpędu, w wyniku szeregu zmian społecznych, ekonomicznych i kulturowych wywołanych AIDS. Ważnym słowem w książce Cohena jest apoteoza, czyli ubóstwienie czy też idealizacja ludzkiego ciała, które zostało w sposób sztuczny wydzielone z otaczającego go świata innych organizmów żywych. Autor w umiejętny sposób łączy ze sobą medycynę, biologię, ekonomię, politykę, filozofię i historię, aby opisać naturalizację naukowego faktu „wrodzonej obronności” ludzkiego ciała przed środowiskiem zewnętrznym, pełnym wrogich wirusów, bakterii i pasożytów. Zdaniem Cohena nowoczesna immunologia jest konsekwencją postrzegania potrzeby obrony przed zewnętrznym zagrożeniem w kategoriach niezbywalnego prawa i stanowi podstawę budowania relacji we współczesnym świecie. Cohen uważa, że metafora układu immunologicznego mówi nie tylko o procesach dotyczących organizmów żywych, ale przede wszystkim o sposobach kształtowania współczesnej rzeczywistości społecznej i politycznej. Założenie wrodzonej obronności organizmu doprowadziło do paradoksalnej sytuacji, w której wysiłki służb medycznych skupiają się nie na leczeniu populacji, ale na wydzieleniu chorej jednostki z otaczającej ją zbiorowości, ponieważ choroba jest wynikiem złego funkcjonowania osobniczego układu odpornościowego. Metaforyczna walka o podmiotowość rozgrywa się na granicy skóry i skutkuje redukcją doświadczenia osoby chorej do indywidualnego problemu biochemicznego, jednocześnie pomijając kontekst społeczny i materialny rozwoju danej jednostki chorobowej.

Cohen, posługując się argumentami historycznymi, dowodzi kluczowej roli metafory „odporności” w naukach biomedycznych i wskazuje w jaki sposób przyjęcie metaforycznego paradygmatu obronności jako racjonalnego i normatywnego wpłynęło na koncepcje teoretyczne i badania eksperymentalne w immunologii. Obecnie Cohen pracuje nad autobiografią opowiadającą o jego wieloletnich zmaganiach z chorobą Crohna oraz książką o witalności życia i procesie zdrowienia. Warto wspomnieć, że filozoficzne rozwinięcie pojęć immunizacji i kominizacji można znaleźć u Roberta Esposito¹⁰, który wysuwa projekt stworzenia afirmatywnej biopolityki, skoncentrowanej nie na jednostce, ale na wspólnocie.

Strona internetowa: <http://tinyurl.com/edcohen>

Fotografia pochodzi z archiwum E. Cohena.

¹⁰ Esposito, Roberto. *Bíos: Biopolitics and Philosophy*. Trans. Timothy Campbell. Posthumanities, vol. 4. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2008.